

<https://www.cyberdefensemagazine.com/revolutionizing-investigations-the-impact-of-ai-in-digital-forensics/> (дата звернення: 16.11.2025)

5. Amy Larsen DeCarlo. How AI is reshaping threat intelligence. TechTarget. URL: <https://surl.li/itlzez/> (дата звернення: 10.11.2025)

6. Science Resources: DNA Technologies. Federal Judicial Cente. URL: <https://surl.li/izawuy/> (дата звернення: 11.11.2025)

7. The Challenges of Integrating AI-Generated Evidence Into the Legal System. Akerman LLP. URL: <https://surl.li/ekseyo/> (дата звернення: 11.11.2025)

8. Natalie Runyon. Deepfakes on trial: How judges are navigating AI evidence authentication. Thomson Reuters. URL: <https://surl.li/unjwpe> (дата звернення: 17.11.2025)

9. Дельфіно Ребекка. Діпфейки під час судового розгляду 2.0: Переглянута пропозиція щодо нового федерального правила доказування для пом'якшення обману, пов'язаного з діпфейками, у суді. Юридична школа Лойоли, дослідницька робота з юридичних досліджень Лос-Анджелеса № 2025-10. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=5188767

Семенов Віктор Васильович,

доцент кафедри криміналістики навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Шрамко Дарія Олександрівна,

старший судовий експерт трасологічного обліку відділу криміналістичних видів досліджень Вінницького НДЕКЦ

ДАКТИЛОСКОПІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ТРАСОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ

Як відомо, трасологія – це галузь криміналістичної техніки, яка вивчає матеріально-фіксовані сліди, закономірності їх утворення і розробляє прийоми, методи та науково-технічні засоби їх виявлення, фіксації, вилучення і дослідження. Дактилоскопія є, власне, галуззю трасології, і вивчає механізм

утворення слідів папілярних узорів, їх будову і особливості з метою використання інформації дактилоскопічного походження для ідентифікації особи [1].

Папілярні візерунки на руках мають багатовікову історію, і у людей завжди була зацікавленість у їх пізнанні. Про «печатки» на руках кожної людини, «щоб всі знали справу її» згадується ще в Біблії [2, с. 70]. Також це стосується малюнків печерної людини, серед яких є й такі, що зображують відбитки пальців руки людини. Так, у 1832 р. під час розкопок курганів на Гавр Інісе, маленькому острові в Морбіганській затоці (Франція), було виявлено підземний коридор завдовжки 13 м з двома рядами кам'яних стовпів, на 23-х з них були знайдені малюнки у вигляді повної колекції папілярних ліній рук людини.

Крім того, папілярні візерунки володіють ще й такими властивостями як стійкість та відновлюваність. Неповторність або індивідуальність папілярних візерунків полягає в тому, що у кожної людини свої малюнки папілярних ліній, а будова їх ліній має таку сукупність ознак, яка дозволяє відрізнити один візерунок від іншого. Стійкість папілярних візерунків виявляється в тому, що протягом усього життя людини їх будова не змінюється. На нігтьових фалангах вони виникають на 3-4-му місяці розвитку плоду людини, а остаточне їх формування відмічається на 6-місячному розвитку плода. Розвиток організму людини пов'язаний зі збільшенням ширини, висоти та довжини папілярних ліній, але малюнок, його окремі деталі, кількість папілярних ліній залишаються незмінними [3].

Дактилоскопічна експертиза є ключовим елементом трасологічної експертизи, оскільки під час оглядів місць подій, сліди рук виявляються значно частіше, ніж будь-які інші сліди. Вона є одним з її найпоширеніших видів, і полягає в дослідженні на основі спеціальних знань інформації дактилоскопічного походження для встановлення тотожності й інших обставин з метою отримання фактичних даних, що мають значення для кримінального провадження, і зосереджена на виявленні, дослідженні та ідентифікацію слідів рук (папілярних узорів) для встановлення особи, яка їх залишила [1].

Результати дактилоскопічної експертизи у більшості випадків мають визначальне, якщо не вирішальне, і безперечно важливе значення. Вони сприяють вибору основної версії серед інших, що дозволяє встановити реальні обставини правопорушення, а також сприяють усуненню значущих суперечностей в свідченнях раніше

допитаних осіб [4, с. 384]. Також це дослідження дозволяє визначати причетність осіб до злочинів, а також встановлювати обставини, пов'язані з механізмом утворення слідів [1].

Потреба у встановленні особи чи її підтвердженні при перевірці документів вже давно набула широкого характеру. А якщо брати до уваги умови сьогодення в Україні, де постає необхідність у терміновій ідентифікації осіб як військових, так і цивільних громадян, у зв'язку з повномасштабним вторгненням країни агресора, це питання залишається актуальним та важливим.

Окрім цього, з використанням дактилоскопічного обліку, який є одним із методів встановлення особи а також тісно пов'язаний із проведенням дактилоскопічних експертиз, дослідження папілярних узорів дає можливість: розшуку людей, які зникли безвісти; встановлення особи серед невпізнаних трупів; підтвердження особи людини, яка раніше була піддана дактилоскопіюванню; встановлення осіб, які залишили сліди рук на місці події; встановлення фактів залишення однією особою слідів рук при вчиненні різних злочинів [5].

Ще з часів проведення антитерористичної операції та операції об'єднаних сил, за допомогою дактилоскопічного обліку було ідентифіковано чимало тіл цивільних осіб та захисників. Ця процедура є досить простою у питанні відібрання порівняльного матеріалу, маловартісна, і, найголовніше – досить швидко дає результат. Достатньо всього лише одного якісно відібраного відбитка пальця аби ідентифікувати особу, адже, як відомо, відбитки кожної людини унікальні. Разом з тим важливо щоб у масиві дактилоскопічних карт вже була карта порівнюваної особи. Тоді позитивний результат – це лічені хвилини. Саме такий вид обліку ведеться в Експертній службі МВС. В практиці існує багато випадків застосування такого обліку, зокрема і для встановлення осіб живих людей, коли до медичних закладів доставляють осіб, які через хворобу чи з інших причин не можуть нічого про себе повідомити. Тоді у цієї людини відбирають відбитки пальців і перевіряють з уже наявними на дактилоскопічному обліку. В такому випадку цей метод дуже швидко дає результат і зберігає ресурси на пошуки інформації про цю особу [6].

Тривалий час в Україні висловлювались пропозиції щодо необхідності введення системи загального дактилоскопіювання та створення відповідного банку даних. У світовій практиці

дактилоскопічна реєстрація використовується не лише в роботі правоохоронних органів, але і в діяльності візових служб. Потреба у більш широкому застосуванні дактилоскопічних обліків в Україні диктується рядом факторів. По-перше, це термінова потреба для активізації міжнародного співробітництва, щоб протидіяти тероризму, організованій транснаціональній злочинності, нелегальній міграції, торгівлі людьми, відмиванням коштів, здобутих злочинним шляхом. Необхідно також враховувати, що Україна бере участь у миротворчих міжнародних операціях та запобігає перетинанню державного контролю, іноземцям, які намагаються дестабілізувати ситуацію на території нашої країни. По-друге, це велика кількість невпізнаних трупів під час зростання кількості природних та техногенних катастроф, забезпечення ефективності розшуку безвісти зниклих громадян, особливо неповнолітніх та ін. Отже, створення єдиної багатофункціональної системи дактилоскопічних обліків в Україні, вирішення питання вдосконалення правового забезпечення дактилоскопічної реєстрації в Україні є неминучим [7, с. 150].

Як висновок, можна сказати, що дактилоскопія як галузь трасології не лише допомагає в розслідуванні та розкритті злочинів, а й, постійно технічно вдосконалюючись, стає надійним помічником слідчих органів у процесі розслідування. Дактилоскопічні системи ідентифікації все ще залишаються надійними та достатньо швидкими для вирішення покладених на них завдань. Для того щоб вийти на належний рівень впровадження новітніх дактилоскопічних й інших ідентифікаційних технологій, правоохоронні органи України потребують негайного здійснення відповідних заходів у галузях нормативно-правового та матеріально-технічного забезпечення, моніторингу новітніх наукових розробок, впровадження загальноукраїнського обов'язкового дактилоскопіювання, чи хоча б розширення кола таких осіб, навчання й обміну практичним досвідом з фахівцями правоохоронних органів на законодавчому рівні та з використанням міжнародної практики.

Список використаних джерел

1. Методика дактилоскопічних досліджень / [Кузнецов В. А., Кушніренко Н. В., Щавелєв А. В., Димитрова Ю. В.]. Київ : ДНДЕКЦ МВС України, 2023. 53 с.

2. Полонська Ю. В. Теоретико-правові аспекти вдосконалення дактилоскопічної реєстрації. *Криміналістичний вісник*. 2014. № 1 (21). С. 70–74.

3. Криміналістика: Підручник для студентів юрид. спец, вищих закладів освіти / Глібо В. М., Дудніков А. Л., Журавель В. А. та ін.; за ред. В. Ю. Шепітька. Київ : Ін Юре, 2001. 684 с.

4. Волобуєв А. Ф., Даньшин М. В., Іщенко А. В. Криміналістика : підручник Харків : МВС України нац. ун-т внутр. справ, 2018. 384 с.

5. Інструкція про порядок функціонування дактилоскопічного обліку експертної служби МВС України: затв. наказом МВС України від 11.09.2001 № 785.

6. Добко С. В. Доцільність впровадження загальнообов'язкового дактилоскопіювання в Україні. *Актуальні питання судової експертизи та криміналістики* : зб. мат. міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди ювілеїв видатних учених: 95-річчя від дня народження Л. Ю. Ароцкера («Ароцкерівські читання») і 105-річчя від дня народження М. В. Салтевського (Харків, 19.05.2023). Харків : ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», 2023. 360 с.

7. Свобода Є. Й. Деякі аспекти правового регулювання дактилоскопічної реєстрації. *Вісник Академії адвокатури України*. 2010. № 3. С. 148–153.

Сергєєва Діана Борисівна,

головна наукова співробітниця
Національної академії Служби безпеки
України, докторка юридичних наук,
професорка, психолог

ТАКТИЧНІ І ПСИХОЛОГІЧНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОКАЗУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Тактичні і психологічні питання забезпечення доказування злочинів проти основ національної безпеки України набувають особливої ваги в умовах воєнного стану, гібридних впливів, технологізації злочинної діяльності та зростання ролі негласних, цифрових і аналітичних джерел інформації. У цій категорії проваджень доказування рідко зводиться до «очевидної події»; воно здебільшого формується як складна реконструкція наміру,